

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2017/18:3599

av **Annika Eclund m.fl. (KD)**

Utgiftsområde 15 Studiestöd

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2018 inom utgiftsområde 15 Studiestöd enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa åldersavskrivningen av studielånet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att slopa fribeloppet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra CSN-lån för körkortsstudier på en behörig trafikskola och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att uppbära försörjningsstöd eller aktivitetsstöd samtidigt som CSN-lån för körkortsutbildning och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka möjligheterna för äldre att studera med CSN-lån och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nya maximiregler för studier på eftergymnasial nivå och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över på vilket sätt det extra tillägget ges och hur stödet förhåller sig till andra stöd i arbetet med att förbättra stödet till ekonomiskt utsatta barn och barnfamiljer och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Tabell 1. Kristdemokraternas förslag till anslag för 2018 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag (tusental kronor).

<i>Tusental kronor</i>			
Ramanslag		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (KD)
1:1	Studiehjälp	4 091 761	
1:2	Studiemedel	16 357 643	-2 598 000
1:3	Avsättning för kreditförluster	1 878 700	-300 000
1:4	Statens utgifter för studiemedelsräntor	140 582	
1:5	Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	62 150	
1:6	Bidrag till vissa studiesociala ändamål	29 000	
1:7	Studiestartsstöd	909 000	-909 000
1:8	Centrala studiestödsnämnden	869 376	-5 000
1:9	Överklagandenämnden för studiestöd	14 480	
<i>Nya anslag</i>			
KPI effekt höjd moms			
Summa		24 352 692	-3 812 000

Tabell 2. Kristdemokraternas förslag till anslag för 2018 till 2020 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag (miljoner kronor).

Utgiftsområde 15 Studiestöd				
1:2	Studiemedel	-2 598	-3 110	-3 110
1:3	Avsättning för kreditförluster	-300	-300	-300
1:7	Studiestartsstöd	-909	-930	-960
1:8	Centrala studiestödsnämnden	-5	-9	-13
<i>Nya anslag</i>				
	KPI effekt höjd moms		+227	+228
	Summa	-3 812	-4 122	-4 155

Studiestödet, både bidragsdel och lånedel, är en viktig del för att kunna bedriva en ändamålsenlig utbildningspolitik. Studiestödet ska minska ekonomiska hinder för personer som vill börja studera och därmed bidra till att fler väljer att utbilda sig. Studiestödet ska också utjämna skillnader mellan enskilda och grupper i befolkningen och ge goda förutsättningar för alla att studera. Studiestödet ska också bidra till en god samhällsutveckling.

Alla delar av studiestödet, det vill säga studiebidrag under gymnasiestudier, bidrag till elever med funktionsnedsättning, lärlingsersättningar och studiemedel med bidragsdel och lånedel, ska bidra till att utjämna skillnader i ekonomiska förutsättningar hos enskilda och mellan grupper i samhället.

För att värna ett generöst studiestödsystem måste målet vara att så många som möjligt ska återbetala sina studielån. Vi anser därför att det är rimligt att ta bort den åldersavskrivning av studielån som finns idag. Totalt beräknas ytterligare 410 miljoner kronor 2018 kunna återbetalas vid avskaffad åldersavskrivning. Grundprincipen bör vara att alla som kan ska återbetala sina lån.

1.1 Slopas fribelopp

Kristdemokraterna ser ett egenvärde i att studenter etablerar sig tidigt på arbetsmarknaden och ser därför positivt på att studenter också arbetar under studietiden så länge inte studierna blir lidande. Vi menar därför att fribeloppet begränsar studentens egna beslut om hur mycket tid och kapacitet denne har att arbeta vid sidan av studierna. Fribeloppet bör därför slopas.

1.2 Studielån för körkortsstudier

Risken för arbetslöshet är dubbelt så stor för ungdomar utan körkort som för ungdomar med körkort, enligt en undersökning från Handelns Utredningsinstitut, HUI, år 2013. Körkort är i många fall ett krav från arbetsgivarens håll när denne ska anställa någon. För många unga är det dock dyrt att ta körkort. Genom att erbjuda unga CSN-lån för körkort minskas risken att unga avstår från att ta körkort på grund av sin ekonomi. Kristdemokraterna vill därför möjliggöra CSN-lån för körkortsstudier på en behörig trafikskola. Vi ser därför positivt på att också regeringen nu aviserar att man kommer att göra det möjligt att få studiemedel för körkortsstudier.

Möjligheten att uppbära försörjningsstöd eller aktivitetsstöd samtidigt som CSN-lån för körkortsutbildning bör utredas.

1.3 Åldersgräns för studiemedel

Högre studier syftar till att dels ge kompetens för kommande yrkesliv, dels att sökandet efter kunskap är bra i sig för den enskildes utveckling och för samhällets utveckling. Idag erhålls studiemedel max sex år (240 veckor). Det finns en gräns för hur gammal man får vara för att få studiemedel. Bidragsdelen kan man få tills man fyller 56 år men

rätten att låna begränsas redan från det år man fyller 47 år. Detta innebär att antalet veckor man kan få studielån minskar successivt från det år man fyller 47.

I en tid när vi blir äldre och möjligen förväntas arbeta högre upp i åldrarna ökar behovet av fortbildning också högre upp i åldrarna och därför menar Kristdemokraterna att det är rimligt att också höja åldern för att få ta studielån. Vi föreslår att möjligheten att få ta studielån höjs uppåt med ytterligare tre år, till det år man fyller femtio. För detta ändamål satsar vi 400 miljoner kronor per år.

1.4 Nya maximitider för studier på eftergymnasial nivå

Idag kan studenter få studiemedel i högst sex år för studier på heltid på högskoleutbildningar och andra eftergymnasiala utbildningar, detta oavsett om studierna leder mot en examen eller inte. Kristdemokraterna menar, liksom Studiesociala kommittén som avlade sitt slutbetänkande år 2009, att tidsgränserna för studiemedel på eftergymnasial nivå bättre bör anpassas till utbildningarnas längd. Det antal månader med studiemedel som det ska finnas en generell rätt till bör bli färre än i dag, samtidigt som studerande på längre utbildningar och studerande som ska bygga på en examen på grundnivå bör ges möjligheter att få ytterligare studiemedel. Kristdemokraterna menar alltså att vissa bör kunna få studiemedel under en längre tid än i dag, varigenom drivkraften för välplanerade och effektiva studier ökar. Studerande på längre utbildningar bör likaså ges bättre möjligheter att kunna slutföra sina studier.

Konkret anser Kristdemokraterna att universitets- och högskolestudenter ska ha en generell rätt till studiemedel i fyra år. Efter fyra år med studiemedel måste den som önskar mer studiemedel kunna uppvisa antingen en examen från en minst treårig utbildning, eller minst tre års fullgjorda studier på en utbildning som syftar till en examen som omfattar minst 3,5 års heltidsstudier. Med detta förslag kommer det inte att i lika hög utsträckning som i dag vara möjligt att läsa enbart fristående kurser på lägre nivåer eller att byta mellan olika utbildningar. Förslaget lämnar dock ett utrymme för felval och andra förseningar på upp till ett år. För studerande som vill komplettera en treårig examen med t.ex. en masterutbildning eller med andra påbyggnadsstudier, samt för studerande på längre utbildningar, kommer som i dag att lämnas ett utrymme för minst sex års studier.

Studierande på andra eftergymnasiala utbildningar än högskoleutbildning föreslås samtidigt få studiemedel i mer än fyra år om de under de första fyra åren med studiemedel avlagt en kvalificerad yrkesexamen om minst 80 KY-poäng eller motsvarande svensk eller utländsk yrkesexamen som inte är högskoleutbildning. Det ska alltså räcka med en tvåårig examen för studierande på yrkesinriktade eftergymnasiala utbildningar utanför högskolan. Orsaken till detta är att dessa studierande annars inte har möjlighet att efter yrkesutbildningen övergå till högskolan och där läsa in en examen på grundnivå med studiemedel.

Studierande på högskolenivå som har studerat på fristående kurser eller på ett kortare högskoleprogram har i de flesta fall möjlighet att tillgodoräkna sig dessa studier i en annan examen om de byter utbildning eller inriktning. De kan därmed hinna med en treårig examen under de första fyra studieåren, även om de börjar med att studera andra kurser eller på ett annat program under ett till två år. Studierande inom kvalificerad yrkesutbildning eller motsvarande kvalitativa utbildningsnivå, t.ex. vid folkhögskola eller på kompletterande utbildningar, har dock inte samma möjlighet att tillgodoräkna sig dessa studier i en högskoleutbildning.

Utöver avstämningen efter fyra år med studiemedel föreslår vi att studierande på utbildningar som är minst fem år långa ges möjlighet att få studiemedel i ett år mer än i dag, dvs. i sammanlagt sju studieår. Den som har haft studiemedel i sex år ska kunna ansöka om studiemedel för ytterligare ett år. Sådana studiemedel ska kunna beviljas den som läser på en utbildning som syftar till en examen som omfattar minst 300 högskolepoäng, förutsatt att det återstår högst 60 högskolepoäng av utbildningen. En studierande som exempelvis studerar på en masterutbildning eller på en läkarutbildning kan alltså få studiemedel i sju år om han eller hon behöver ett sjunde studiemedelsår för att studierna ska kunna avslutas. Studiemedel får bara beviljas för så lång tid som krävs för att den studierande ska kunna slutföra den pågående utbildningen.

Utöver de nämnda tidsgränserna bör det, precis som i dag, vara möjligt att få ytterligare studiemedel om det finns synnerliga skäl. Även möjligheten för den som är minst 40 år att få ytterligare ett års studiemedel med hänsyn till särskilda skäl, bör finnas kvar.

Dessa möjligheter ska gälla oavsett om den studerande har befunnits ha rätt till studiemedel i fyra, sex eller sju år.

Kristdemokraternas bedömning är att de föreslagna förändringarna bör kunna leda till att många studerande förbättrar sin studieplanering. I Sverige finns en tradition med fria studier som inte är programbundna. Detta förslag ändrar inte på det förhållandet, men kommer att utgöra en drivkraft för dem som studerar på fristående kurser att planera sina studier på ett sätt som leder till en examen. Förslaget har därmed även potential att öka antalet uttagna examina. Dessutom minskar riskerna för att studerande på mycket långa utbildningar tvingas avbryta sina studier trots att de har kort tid kvar av utbildningen. Samtidigt som de nämnda drivkrafterna blir starkare lämnas goda marginaler för studenterna att ändra inriktning på sina studier, bedriva kompletterande och breddande studier eller att studera något eller några år utomlands.

1.5 Besparing

Enligt Studiesociala kommitténs slutbetänkande skulle förslagen sammantaget leda till en besparing om cirka 40 miljoner kronor. Läsåret 2008/2009 var 398 000 personer registrerade som studenter vid universitet eller högskola medan detta antal läsåret 2015/2016 uppgick till 403 000 personer, vilket motsvarar en ökning om 1,3 procent. Det totala studiemedlets storlek (bidrag och lån) har under samma period ökat från 7 820 kronor till 10 016 kronor per månad, dvs en ökning på 28 procent. Sammantaget borde alltså den besparing som år 2009 beräknades uppgå till 40 miljoner kronor nu vara runt 30 procent högre och således ligga på cirka 52 miljoner kronor.

1.6 Höj lånedelen i studiemedlet

Regeringen har föreslagit en höjning av bidragsdelen i studiemedlen vilket vi motsätter oss. Istället föreslår Kristdemokraterna att lånedelen i studiemedlet höjs med 300 kronor per månad och avsätter 100 miljoner kronor per år för detta.

1.7 Översyn av ”extra tillägg” till studiebidraget

För elever som går gymnasieskola utgår studiebidrag när man fyllt 16 år. Beloppet är detsamma som för barnbidraget. Som ett särskilt stöd för familjer med mycket låg inkomst finns dessutom ett extra tillägg.

Förutsättningen för att kunna söka extra tillägg är att familjens samlade, beskattningsbara inkomst inte överstiger 125 000 kr på ett helår. Dessa inkomstgränsen varit desamma under lång tid. Därför vill Kristdemokraterna se över på vilket sätt det extra tillägget ges, och hur stödet förhåller sig till andra stöd i arbetet med att förbättra stödet till ekonomiskt utsatta barn och barnfamiljer.

1.8 Övriga budgetpåverkande anslag

Kristdemokraterna bedömer att det finns utrymme för en justering av anslagen till de myndigheter som tillämpar pris- och löneomräkning (PLO) för att på så sätt effektivisera och samtidigt finansiera prioriterade satsningar. Justeringen är beräknad som en 30-procentig minskning av PLO-uppräknings under 2018–2020. Centrala studiestödsnämndens anslag justeras därför ned.

Annika Eclund (KD)

Emma Henriksson (KD)

Lars-Axel Nordell (KD)

Roland Utbult (KD)

Magnus Oscarsson (KD)